

50 jaar bezetting

Samenvatting lesinhoud: In deze les staat Israël's bezetting van de Palestijnse gebieden centraal. Ze zoomt in op de situatie op het terrein en het leven onder een bezetting. Deze les wil de leerlingen een inzicht bieden in de gevolgen van de bezetting, zowel voor de Palestijnen als voor Israël.

Doelgroep: 3de graad secundair onderwijs, hogere moeilijkheidsgraad

Vakken: Geschiedenis, cultuur- en gedragswetenschappen, levensbeschouwelijke vakken, PAV, ...

Lestijd: 2 lesuren (+ uitbreiding mogelijk)

Werkvorm: Activerende werkvormen (bordoefening, kijkopdracht, opdracht met getuigenissen), film, klasgesprek

Materiaal

- Inleidend filmpje: ['Israel-Palestine, a very short introduction'](#)
- Bijlagen:
 - Bijlage 1: Fiche 'Geschiedenis van het Israëlisch-Palestijns conflict'
 - Bijlage 2: Opdracht screenshots
 - Bijlage 3: Werkbundel voor de leerlingen
 - Bijlage 4: Tentoonstellingsboekje 'Vreedzaam verzet in Palestina en Israël'
 - Bijlage 5: Fiche 'Jeruzalem'
 - Getuigenissen 1 tot 7

Vorbereiding:

- Voorbereidend leeswerk:
 - Fiche 'Geschiedenis van het Israëlisch-Palestijns conflict' lezen
 - Lesstructuur, getuigenissen en andere bijlages doornemen
 - Neem eventueel ook dit artikel door: Pieter Stockmans, [Reis mee door Israëlische apartheid en kolonisatie van Palestina](#), MO*, 12 januari 2017
- Filmpje 'Israel-Palestine, a very short introduction' bekijken
- Bijlagen in de juiste hoeveelheden afprinten
- Klaslokaal voorzien met computer, beamer en projectiescherm (of smartboard), geluidsboxen

Klasschikking: Gewone klasopstelling

Met dank aan: Deze les kwam tot stand in samenwerking met Brigitte Herremans (Broederlijk Delen en Pax Christi Vlaanderen) en leerkracht Steven Vanriest. Ook leerkrachten Leen Van Bavegem, Lieve Dierickx en vrijwilligers Frans Daems en Marcel De Prins werkten mee.

Introductie tot de Israëlich-Palestijnse kwestie (30 min.)

Geef bij het begin van je les aan dat het lesonderwerp een vaak erg beladen en complex thema betreft, namelijk de Israëlich-Palestijnse kwestie. Geef je leerlingen mee dat het niet zozeer de bedoeling is om de geschiedenis van het conflict in detail uit te diepen, maar wel om meer begrip te krijgen voor de concrete impact van de bezetting. Om te begrijpen wat de basisoorzaken van het conflict zijn, is een beperkte inleiding tot de geschiedenis echter nodig. Die geschiedenis werkt immers tot op vandaag door.

Associatieoefening 'Wat weten de leerlingen over Israël en de Palestijnse gebieden?'

Aan de hand van deze oefening¹ krijgt de klas op korte tijd een beeld van de verschillende facetten van het thema. Het wordt duidelijk of sommige leerlingen al bepaalde kennis of inzichten in verband met het thema hebben en welke vragen er leven.

- **Stap 1:** Schrijf 'Israël en Palestina' in het midden van het bord. Vraag aan de leerlingen welke ideeën het eerst bij hen opkomen wanneer ze dit zien staan. Het is belangrijk dat ze er niet te lang over nadenken. Jij kan hun ideeën op het bord noteren of hen vragen zelf naar het bord te komen om hun ideeën op te schrijven.
- **Stap 2:** Daarna mogen de leerlingen reacties schrijven bij de ideeën van de anderen. Die reacties kunnen gevoelens zijn die bij hen opkomen, maar het kunnen ook nieuwe associaties of vragen zijn.
- **Stap 3:** Wanneer iedereen iets geschreven heeft, kan je aan de leerlingen indien nodig meer uitleg vragen over bepaalde ideeën of gevoelens. Ook de vragen waarop ze het antwoord zouden willen kennen, kunnen verduidelijkt worden.

Kijkopdracht

Aan de hand van het **animatiefilmpje** van *Jewish Voice for Peace* '**Israel-Palestine, a very short introduction**' ontdekken de leerlingen vervolgens de belangrijkste momenten uit de geschiedenis van het Israëlich-Palestijns conflict. Zo vormen ze zich een genuanceerd beeld van het oorspronkelijke conflict tussen twee nationale bewegingen dat uitmondde in een langdurige bezetting.

- **Opdracht:** Geef elke leerling (of per 2) een invul-exemplaar van de 'Opdracht screenshots' (bijlage 2). De leerlingen krijgen de opdracht om het filmpje te bekijken en bij elk screenshot de bijbehorende gebeurtenis (indien mogelijk met het bijbehorende jaartal) te schrijven.
- Geef de leerlingen eerst wat tijd om de screenshots grondig te bestuderen. Toon vervolgens het **filmpje**. Omdat het erg snel gaat, toon je het eventueel nog een tweede maal. Geef de leerlingen tussendoor dan even de tijd om te noteren.

¹ Op basis van [methodiek 'associatiespel'](#) van De Ambrassade.

Nabespreking

Vraag de leerlingen naar de algemene indruk die het filmpje op hen maakt. Ga vervolgens dieper op een aantal elementen in aan de hand van onderstaande vragen (methodiek hoofd – hart – handen).

- **Hoofd:** Wat heb je gezien? Wat denk je? Welke vragen komen in je op? Wat wist je al over het conflict? Wat heb je bijgeleerd?
- **Hart:** Wat heeft je geraakt? Welke gevoelens komen in verband met dit onderwerp bij je op?
- **Handen:** Wat zou jij willen of wensen in verband met dit conflict? Wat kan er tot een oplossing voor het conflict leiden? Wat kan jij zelf doen?

Neem de '**Opdracht screenshots**' er vervolgens opnieuw bij. Hebben de leerlingen alles goed begrepen? Konden ze aan elk screenshot de juiste gebeurtenis koppelen? Overloop de screenshots samen. Bezorg de leerlingen nadien de werkbundel (bijlage 3) met daarin de correctiesleutel.

Wat is een bezetting? (5 min.)

Enkele begrippen

Licht toe wat een bezetting is en wat de basisregels zijn van het internationaal humanitair recht, ook het recht van de gewapende conflicten genoemd².

- Het **internationaal humanitair recht** biedt een juridische basis om het menselijk leed in internationale en interne gewapende conflicten zoveel mogelijk te verzachten. Het beschermt personen die niet of niet langer deelnemen aan de vijandelijkheden en personen en goederen die getroffen kunnen worden door het conflict. Het legt ook grenzen op aan de manier van oorlog voeren. De belangrijkste regels van het internationaal humanitair recht zijn vastgelegd in de Verdragen van Genève van 1949 en de Aanvullende Protocolen van 1977. Deze verdragen zijn door bijna alle staten ter wereld aanvaard.
- Het **bezettingsrecht** maakt deel uit van het internationaal humanitair recht. Een gebied wordt als 'bezet' beschouwd wanneer het, geheel of gedeeltelijk, onder de autoriteit van een buitenlandse gewapende macht geplaatst wordt, zonder dat er eerst toestemming verkregen werd van de binnenlandse regering. De bezetting beslaat het territorium waar deze buitenlandse autoriteit haar macht vestigt en gezag uitoefent. Een situatie van bezetting draagt zowel rechten als verplichtingen op aan een bezettende macht. De bezettende macht moet, in de mate van het mogelijke, de openbare orde en veiligheid garanderen in het gebied dat onder haar effectieve controle staat. De bezetter moet, naast de regels van het internationaal humanitair recht, ook respect tonen voor de **mensenrechten** en het **nationaal recht**. Concreet moet de bezettende

² Definitie 'bezettingsrecht': website Rode Kruis Vlaanderen (<http://www.rodekruis.be/wat-doen-we/hulp-wereldwijd/ihr/van-a-tot-z/bezettingsrecht/>). Meer lesmateriaal over dit thema: [lespakket 'internationaal humanitair recht'](#) of [Lespakket Regels in oorlog](#) van Jeugd Rode Kruis Vlaanderen.

macht bijvoorbeeld instaan voor de basisvoorzieningen voor de burgerbevolking, zodat zij hun leven zo ongestoord mogelijk kunnen voortzetten.

Nabespreking

Pols of de leerlingen voorbeelden kennen van een bezetting (België tijdens WO I en WO II, Nederland tijdens WO II, Japan na WO II, Westelijke Sahara door Marokko).

Israëls bezetting van de Palestijnse gebieden (5 min.)

Verwijs opnieuw naar het filmpje en de 'Opdracht screenshots'. Stel de klas de vraag waarom we in het geval van het **Israëliisch-Palestijns conflict** van een '**bezetting**' kunnen spreken.

Onderstaande feiten tonen duidelijk aan dat het om een bezetting van de Palestijnse gebieden door Israël gaat. Spendeer dus extra aandacht aan deze gebeurtenissen om je toelichting te staven. Verwijs ter illustratie naar de kaarten in de werkbundel waarop de evolutie van Israëls bezetting van de Palestijnse gebieden weergegeven wordt.

- In **1948** startte de eerste Israëliisch-Arabische oorlog. Na de wapenstilstand in 1949 werd Israël opgericht op 78 procent van historisch Palestina, en waren 750.000 Palestijnen gevlucht. De Westelijke Jordanoever, met Oost-Jeruzalem, kwam onder controle van Jordanië, terwijl Egypte het mandaat over de Gazastrook overnam.
- De buitenwereld beschouwde de wapenstilstandsgrenzen van **1949**, de Groene Lijn rond de Westoever en de grens rond Gaza, als Israëls grenzen. Veel Israëliische politieke leiders betreurden dat de Westelijke Jordanoever, en vooral Oost-Jeruzalem, niet waren veroverd in 1948 en wilden de grenzen van Israël uitbreiden.
- In de oorlog van **1967** veroverde en bezette Israël het hele gebied van historisch Palestina (de Westelijke Jordanoever met Oost-Jeruzalem en de Gazastrook), de Golanhoogte en de Sinaiwoestijn.
- Dit gegeven plaatste de jonge staat voor grote dilemma's. Wat moest Israël doen met het nieuw veroverde gebied? Israël startte er al vrij snel met de bouw van nederzettingen. Volgens het internationaal humanitair recht zijn die nederzettingen echter illegaal: een bezettende macht mag zijn burgers namelijk niet overbrengen naar bezet gebied. De Westelijke Jordanoever telt momenteel 125 nederzettingen. Oost-Jeruzalem telt 12 nederzettingen. In totaal wonen er meer dan 550.000 kolonisten, waarvan 370.000 op de Westoever.

De impact van de bezetting (40 min.)

Israëls bezetting van de Palestijnse gebieden heeft een verstrekkende **invloed op het dagelijkse leven van de Palestijnse bevolking**. De bezetting behelst zoveel meer dan Israëls militaire aanwezigheid (soldaten, controleposten en invallen van het leger). Ook in alle andere facetten van hun leven voelen de Palestijnen Israëls controle: werk, verplaatsingen, huisvesting, administratie, communicatie, enzovoort.

Opdracht getuigenissen

De impact van de bezetting op de Palestijnse bevolking wordt concreter via een selectie van enkele authentieke **getuigenissen**. Ook voor Israël is de bezetting problematisch en vergroot ze Israëls gebrek aan veiligheid en stabiliteit. Een van de getuigenissen ('Israëlische soldaten') gaat daarop in.

Deel je klas op in groepjes. Geef elk groepje 2 of 3 getuigenissen (afhankelijk van de tijd). Er zijn in totaal 7 verschillende getuigenissen.³ Elke getuigenis zal dus door meerdere groepjes bestudeerd worden. Geef bij voorkeur elk groepje één of twee Palestijnse getuigenissen én een Israëlische getuigenis.

1. **Israëlische soldaten**: over Israëlische jongeren in het leger en de organisatie van Israëlische ex-soldaten, *Breaking the Silence*. Die organisatie probeert Israëli's een spiegel voor te houden en toont wat soldaten doen in de Palestijnse gebieden.
2. **Ziekenhuis Tel Aviv**: over een Israëlische cliniclown en een Palestijnse patiënt. De kleine Ibrahim wordt behandeld in een Israëli'sch ziekenhuis. De Israëlische cliniclown Smadar staat echter kritisch tegenover Israëls humanitaire zorgen.
3. **Een Andere Joodse Stem**: over een aantal Joden in België die met *Een Andere Joodse Stem* een alternatieve spreekbuis creëren. De organisatie ijvert voor vrede in Israël en Palestina, maar verzet zich ook tegen alle vormen van racisme.
4. **Speed Sisters**: over veerkracht en de nood aan ontspanning. Palestijnse vrouwen proberen via het racen te ontsnappen aan de bezetting en de sociale normen. Maar geweld is helaas nooit ver weg.
5. **The Boy from H2**: over de situatie in Hebron. Palestijnse jongeren groeien op in een omgeving waar er constant geweld is. Ze worden als volwassenen berecht voor militaire rechtbanken, een inbreuk op de kinderrechten.
6. **Nabi Saleh**: over de impact van de nederzettingen op het leven van Palestijnen en systematisch geweld. Wekelijks betogen de inwoners van dit Palestijnse dorpje, maar het leger onderwerpt de betogers steeds aan geweld.
7. **#FreeAbuSakha**: over administratieve detentie en de schending van basisrechten zoals bezoekrecht. Israël houdt clown Abu Sakha van de Palestijnse Circusschool al meer dan een jaar zonder aanklacht vast en zijn moeder kan hem nauwelijks bezoeken.

³ Noot voor de leerkracht : wil je sommige van de getuigenissen extra stofferen met bewegend beeld, kijk dan in de voetnoten van de getuigenissen. Daar staan enkele trailers van documentaires en andere filmpjes tussen.

Geef de groepjes de **opdracht** om na het lezen van de getuigenissen een antwoord te formuleren op deze vragen:

- Welke getuigenis raakt jullie het meest? Waarom?
- Op welke aspecten van het dagelijkse leven heeft de Israëliische bezetting in deze getuigenissen een invloed, zowel voor Palestijnen als voor Israëli's? Wat valt op wanneer jullie beide kolommen met elkaar vergelijken?
- Hoe gaan de mensen die in de getuigenissen aan bod komen om met de bezetting? Wat drijft hen?

Nabespreking

Wanneer de groepjes klaar zijn, bespreek je klassikaal hun bevindingen. Ga op zoek naar overeenkomsten en verschillen.

Tot slot: Palestijnen en Israëli's in de greep van de bezetting (10 min.)

Vraag de leerlingen tot slot naar hun conclusie. Hoe zien zij het Israëliisch-Palestijns conflict?

Sluit de les af met een conclusie over het **asymmetrische karakter** van het conflict. Israël heeft al een eigen staat sinds 1948 en bezet bovendien de Palestijnse gebieden sinds 1967. De Palestijnen wachten nog steeds op een eigen staat en zien de kans dat die er komt elke dag verkleinen. Langzaam wordt een Palestijnse staat binnen de grenzen van vóór 1967 onmogelijk gemaakt.

Heel vaak wordt het conflict tussen Israël en de Palestijnen voorgesteld als een conflict tussen twee volkeren die strijden om hetzelfde stuk land en elkaar het licht in de ogen niet gunnen. Die lezing gaat echter voorbij aan de fundamenteel ongelijke krachtsverhoudingen tussen beide partijen: Israël is een internationaal erkende staat en het ontzegt de Palestijnen het recht op een eigen staat. Dit betekent niet dat het conflict zwart-wit is: zowel Israël als de Palestijnse gewapende groepen schenden het internationaal recht en plegen geweld tegen burgers.

De Israëliisch-Palestijnse kwestie roept meestal negatieve associaties op. Woorden als geweld, haat en uitzichtloosheid zijn troef. Toch zijn er ook talloze mensen die geweldloos voor verandering opkomen. Dit **vreedzame verzet** speelt zich vaak af onder de radar. Broederlijk Delen belichtte het met de tentoonstelling 'Vreedzaam verzet in Palestina en Israël' (tentoonstellingsboekje: bijlage 4). Het toonde een andere kant van het Israëliisch-Palestijns conflict.

Uitbreiding: actualiteit en situatie op het terrein

Het Israëliisch-Palestijns conflict is voornamelijk een conflict om **land en water**, ook al spelen andere factoren zoals **godsdienst** mee. In Jeruzalem is dit heel duidelijk. De stad spreekt tot de verbeelding en is tegelijkertijd één van de meest verscheurde steden ter wereld. De Israëliische overheid probeert de Palestijnse aanwezigheid in Oost-Jeruzalem te beperken en maakt Palestijnen daar het leven moeilijk door het weigeren van bouwvergunningen en gebrekkige basisvoorzieningen. Sinds een paar jaar nemen ook de religieuze spanningen toe. Zo gaan steeds meer religieuze joodse groepen, ook al is het niet toegestaan, naar de Tempelberg of *Haraam as-Sharif* om er te bidden. Daarmee provoceren ze de Palestijnen. Sommigen pleiten er zelfs voor om de al-Aqsa moskee, de derde heilige plaats in de islam, af te breken en er een nieuwe joodse tempel te bouwen. Dit zou een ongeziene escalatie van het conflict veroorzaken.

Laat je leerlingen zelf een **onderzoeksvraag** opstellen omtrent het Israëliisch-Palestijnse conflict en zet hen aan het werk met onderstaand bronnenmateriaal (zie 'weblinks').

- Neem de fiche 'Geschiedenis van het Israëliisch-Palestijns conflict' (bijlage 1) door.
- Maak gebruik van het tentoonstellingsboekje 'Vreedzaam verzet in Palestina en Israël' (bijlage 4). Daarin vind je ook een handige tijdslijn van het Israëliisch-Palestijns conflict (p.36-39) en Israël-Palestina in cijfers (p.40-41).
- Ontdek meer algemene achtergrond over Jeruzalem via de fiche over Jeruzalem (bijlage 5).
- Kom meer te weten over de religieuze spanningen in Oost-Jeruzalem via de factsheet '[De Tempelberg in Jeruzalem](#)' van *Een Ander Joods Geluid*.
- Bestudeer de kaart van [Oost-Jeruzalem van OCHA](#) (Bureau voor de Coördinatie van Humanitaire Aangelegenheden van de Verenigde Naties).
- Breng een bezoek aan de website van [Terrestrial Jerusalem](#) (Israëliische ngo, die de ontwikkelingen in Jeruzalem in de gaten houdt die het politieke proces kunnen beïnvloeden, de stad kunnen destabiliseren, geweld kunnen ontketenen of humanitaire crises kunnen veroorzaken).
- Lees meer over Israëls concrete beleid inzake onderwijs, ruimtelijke ordening en de nederzettingen op de [website van the Association for Civil Rights in Israel](#).
- Zoom in op het [werk van Ir Amim](#), een Israëliische organisatie die Jeruzalem wil veranderen in een rechtvaardige en duurzame stad voor Israëli's én Palestijnen.
- Behandel de actualiteit via een artikel:
 - o Huib De Zeeuw, [VN-Veiligheidsraad eist einde bouw nederzettingen in Palestijns gebied](#), NRC, 23 december 2016
 - o Pieter Stockmans, [Reis mee door Israëliische apartheid en kolonisatie van Palestina](#), MO*, 12 januari 2017